

UNAVEM MISSZIÓ - ANGOLA

Horváth Sándor¹⁶²

A békéig vezető út az UNAVEM missziókon keresztül dióhéjban

Bevezető

A történetünk valamikor a kilencvenes évek második felében játszódik. Amikor is a magyar emberek többségének inger küszöbét a világban és Magyarországon folyó aktuális politikai események borzolják időről - időre. Az európai régióban a délszláv háborúé a főszerep, valamint az azt követő rendezési tervé, amikor is a soknemzetiségű békefenntartók veszik át főszerepet a térségben. Szebrenicában megtörténik több ezer bosnyák muzulmán lemészárlása a Szerb Köztársasági Hadsereg erői és a Skorpiók néven ismert szerb katonai alakulatai által. Iránban több mint 4000 ember hal meg egy 7.1-es erősségű (Richter-skála) földrengésben. Ugyancsak ez idő tájt a „G7” csúcsertekezlethez csatlakozik Oroszország, amely ezután „G8” néven szerepel. Nagy-Britannia visszaadja Hongkongot Kínának és elkezdődnek (újra) az észak-ír béketárgyalások. Valahol közép Ázsiában kitör az első Orosz, Csecsen háború és megtörténik Grozny ostroma, mialatt Afganisztánban a Talibánok átveszik a hatalmon irányítását. Albániában a piramisjáték összeomlása miatti tüntetések törnek ki, ami háborús állapotokhoz vezet, majd megkezdődik a nemzetközi békefenntartók betelepítése Albániába, melynek első körében az olaszok lépnek színre. Meghal Diana Wales-i hercegné, aki halálos autóbalesetet szenved Párizsban. A Kosovói Nemzetközi Biztonsági Erők (KFOR - Kosovo International Security Force) első egységei megérkeznek Koszovóba. Az amerikai kontinensen Bill Clinton botrányba keveredik a titkárnőjével, Monica Lewinskyvel. Leszáll a Marsra a Mars „Pathfinder” nevű amerikai űrszonda.

Ez időtáj a magyar parlament elfogadja a devizatörvényt, ezzel az utolsó akadály is elhárul a forint konvertibilitása elől. Magyar állampolgárok korlátozás nélkül vásárolhatnak külföldi valutát, megszűnik a „turistakeret”. Budapesten kitör a Postabank-pánik, mely során a betétesek néhány óra leforgása alatt a pénzüintézet akkori forrásainak közel hatodát (kb. 70 milliárd forintot) vesznek ki. Székesfehérváron felavatják az IBM első kelet-európai merevlemez-meghajtó üzemét.

¹⁶² *nyá. rendőr zászlós (szolgált: 1996-98)*

Óbudán fényes nappal agyonlövik Prisztás Józsefet, aki sokak szerint a hazai mafia egyik vezéralakja volt. Göncz Árpád köztársaságnök látogatást tesz a NATO központjában. Népszavazást tartanak Magyarországon a NATO-csatlakozásról. Merényletet követnek el az Aranykéz utcában Budapesten; 4 halott, köztük az alvilágban közismert Boros Tamás veszi életét.

Afrikai kontinensen, Eritrea elnyeri függetlenségét Etiópiától. Kongóban kitör az első és második háború. Ruandában tömegmészárlásba, népirtásba torkollik a Tuszik és Hutuk közötti etnikai villongás és egymillió ember veszi életét. Dél – Afrikában az apartheid rendszer megszűnik és Nelson Mandela lesz a Dél-afrikai Köztársaság első demokratikusan megválasztott elnöke. Az egyenlítőnél délre, Afrika keleti partján fekvő Mozambikban (UNOMOZ¹⁶³) egy maroknyi magyar rendőri csapat (összesen 20 fő) befejezte békefenntartói küldetését (1994.01 – 1994.12) és egy másik rendőri egység az afrikai kontinens nyugati partjánál a szintén távoli Angolában, megkezdi szolgálatát (1994.12. – 1999.04. között összesen 38 fő).

Az első magyar rendőri kontingens (1994. december, 10 fő) Angolában fontos szerepet játszott az újonnan kialakított kihelyezési pontok (team site) kijelölésében, fizikai létrehozásában és a kapcsolatok kiépítésében a helyi szervekkel. A körülbelül 1,3 millió négyzetkilométeres kiterjedésű országban a magyarok is, (a többi nemzethez hasonlóan) egyesével kerültek kitelepítésre néha több száz, illetve ezer kilométerre egymástól igencsak nehéz körülmények közé. Általánosságban elmondható, hogy az élet és a szállás lehetőségek igen csak távol estek a civilizált életkörülményektől. Az ivóvíz és üzemanyag utánpótlás nem mindig volt megoldott, az általános egészségügyi ellátásról ugyanez volt elmondható. A kommunikáció tekintetében a hosszú és rövidhullámú rádióállomások és átjátszók, valamint a műholdak segítségével működő CAPSAT rendszer volt a legerjedtebb, de a rendszer nem működött mindig tökéletesen, annál is inkább mivel városi áram a legtöbb esetben nem volt elérhető a kihelyezési pontokon. A kihelyezés pontok jó felére csak légi úton lehetett utánpótlást biztosítani, néha egy-egy kihelyezési pont megközelítése már önmagában kihívás volt a pilóták számára. A kihívás alatt nem csak a természetes és mesterségesen épített akadályok leküzdését értem, hanem olykor az ellenséges, fegyveres fogadtatást is. A rendőri megfigyelők általában közösen dolgoztak a katonai megfigyelőkkel egy-egy kihelyezési ponton, melynek létszáma az első időszakban 6-10 fő volt átlagosan. Ez a létszám a későbbiekben az UNAVEM III során, a megfigyelői létszám felduz-

¹⁶³ *United Nations Operation in Mozambique (ENSZ Mozambi*

zasztásával, volt hogy a duplájára is növekedett, ezért a kihelyezési pontokon romlottak az amúgy is szegényes és egyszerű lakhatási körülmények. Egy-egy kihelyezési ponthoz több száz négyzetkilométeres terület tartozott, de estekként több ezer négyzetkilométeres terület kellett felügyelni.

A napi munka alapvetően járőrözés, kapcsolattartás, megfigyelés és ellenőrzési feladatok voltak, azaz a kihelyezési ponthoz tartozó területen (kormány és ellenzéki) folyó események nyomon követése és jelentése. A feladatellátásunk során számtalan problémával szembesültünk. Elsődlegesen az utak járhatatlanok voltak, és jó részük taposó aknáktól hemzsegett. Másodsorban nem állt rendelkezésre elegendő mennyiségű és megfelelő minőségű jármű a feladat végrehajtására. A természetes úton létrejött és mesterségesen előidézett akadályok és a fegyveresek is sokszor meghátrálásra kényszerítették bennünket a járőrözés során. A földutak járhatósága arányosan változtak az évszakok váltakozásával, például a száraz évszakban használt utakat az esős évszak során szinte lehetetlen volt használni, a patakok, gázlók megduzzadtak, átjárhatatlanná váltak.

A helyi lakosság rendkívül szegény és puritán körülmények között élt. Nagy volt az éhínség és rengeteg alultáplált gyermek a lakosság körében. A munkánkra és a mindennapjainkra rányomta a bélyegét az a tény, hogy nap, mint nap az éhező emberekkel, a fegyveres támadások és taposó aknák áldozataival, a háború során lerombolt, szétlőtt épületekkel kellett szembesülnünk, lelkiileg valamennyinket megviselték a látottak. Mindazonáltal Angola természeti szépségei lenyűgözők voltak és éles kontrasztot képeztek a városok lerombolt házaival szemben. A szörnyűségek és a több évtizedes polgárháború ellenére az Angolai emberek nem felejtettek el mosolyogni, ami szintén reményt adott az újra kezdéshez. Beszélni kell a maláriáról is, ami az aknák és fegyveresek után az egyik legnagyobb veszélynek számított az országban. A magyar kontingensből, majdnem mindenki elkapta a maláriát, de szerencsére halálos áldozatot nem követelt tőlünk, de sajnos más kontingensből igen. A felépülést követően mindenki büszkén viselte a „Túléltem a Maláriát, Csatlakozz a Malária klubhoz!”¹⁶⁴ feliratú pólót.

A munka során sajnos nehézségek mutatkoztak a kapcsolattartásban, kommunikációban a helyi lakosság vonatkozásában. Sajnos sok esetben nem állt rendelkezésünkre ENSZ által delegált tolmács, de e helyett minden kihelyezési pontra telepítettek portugálul beszélő katonai vagy rendőri megfigyelőket, akiknek feladatuk volt a tolmácsolás, de sajnos nagyon sok esetben a Brazil, Bissau Gunea, vagy Mali békefenntartó nem beszélt jól angolul a sikeres nyelvvizsga

¹⁶⁴ *I survived Malaria – Join the Malaria club!*

ellenére, vagy a helyi lakosság nem beszélte a portugál nyelvet, csak a törzsi dialektusokat, amiből több mint száz volt az országban.

Az angolai békefenntartó megfigyelői rendőri misszió (UNAVEM-II¹⁶⁵) magyar részvétellel már kb. egy éve zajlik, amikor Magyarországon megtudtuk, hogy állomány csere lesz a kontingensben. A váltás okai nem hétköznapiak. A fegyvertelen misszióban a puritán, sokszor már embertelen élet és munkakörülmények, szegényes ellátás, mindennapi veszélyek és a fertőző betegségek jelenléte meg hátrálásra kényszerítették a kint állomásozó rendőrök egy részét. A fontosabb fertőző betegségek mellett Angolában megtalálható az egyik legveszélyesebb maláriát terjesztő szúnyogfajta is. Előfordulása nagyobb mennyiségben különösen az október-november és április-május időszakra tehető. A malária mellett az országosan előforduló fertőző betegségek, a Bilharziasis vagy egyiptomi vérvizelés, a kolera, hastífusz, paratífusz, lepra, hepatitis (B), sárgaláz, alkalmakként veszettség, féregfertőzések, az AIDS fertőzöttek száma napról napra növekvő tendenciát mutat. Itt meg kell említenem azt a személyes véleményemet is, hogy ehhez nagyban hozzájárult a nemzetközi katonai és rendőri erők kötelékében szolgáló főleg a szomszédos (Zambia, Zimbabwe, Kongó, stb.) afrikai országokból odavezényelt békefenntartók fékezhetetlen szexuális étvágya is. Előfordult olyan eset is, hogy az említett kontingensek tagjai már HIV fertőzötként érkeztek a misszióba. A nagy létszámú, majdnem ötvenszázalékos lemorzsolódást a fentiekben túl a misszió belül tapasztalható negatív tényezők csak fokozták. A misszióban minden előzetes bejelentés nélkül csökkentették a napidíjat. A vidéki kihelyezési pontokon az ENSZ napi 50 amerikai dollár ellenében, - amit automatikusan levontak a napidíjból - biztosított szállást a békefenntartók részére. Ezek a szállások és munkakörülmények mostohák olykor az emberhez méltatlanok voltak. Általában sátrak ritka kivétellel konténerek, vagy a portugál gyarmatosítók által épített folyóvíz és áramszolgáltatás nélküli kő, illetve téglaházak. A fentiekben túl időszakonként, akár heteken, de hónapokon át is megbízhatatlan, akadozó ivóvíz, élelmiszer, posta és üzemanyag szállítással is meg kellett küzdeni a szolgálatot teljesítő békefenntartóknak.

Angola fő közútjainak 80-90%-a nem volt alkalmas a közlekedésre, mert taposóaknákkal fertőzöttek voltak. Ebből kifolyólag az ország belseje felé irányuló ENSZ és polgári teher és személyszállítás 80-90%-a légi úton történt. Angolában

¹⁶⁵ *United Nation Angolan Verification Mission - Az ENSZ Második Angolai Ellenőrzési Missziója*

9-15 millióra¹⁶⁶ tehető a taposóaknak száma. Az amputált személyek száma¹⁶⁷ kb. hetvenezerre tehető, amiből nyolcezer 15 év alatti gyermek. A sérültek száma hetente 150-200 fővel növekszik, és az összes sérült kb. 7%-a elhalálozik. A több évtizeden áttartó függetlenségi és polgárháború során a harcoló felek nem készítették térképet az elaknásított területekről, vagy a térképek a harcok során megsemmisültek. A helyzet e tekintetből is kritikusnak mondható.

A taposóaknakon túl a fegyveres szabadcsapatok, valamint a kaotikus közigazgatási és biztonsági helyzet ugyancsak negatívan hatott az békefenntartók általános biztonságérzetére. A nagyobb városokat a kormány erők uralták, míg a városokat, összekötő területeket az UNITA¹⁶⁸ vonta ellenőrzése alá, ezzel sokszor családokat szétszakítva és egymás ellenségeivé téve. Aki az egyik, vagy másik területen ragadt, annak az oldalnak a szimpatizánsaként lett elkönnyelve akaratuk ellenére. A helyiek számára – és az ENSZ alkalmazottak számára is alkalmaként – a szabad mozgás korlátozva volt, de nem is volt nagyon ajánlott az átjárás az egyik táborból a másikba, mert igen hamar rásütötték az illetőre, hogy kém! Mindkét tábor védte a saját területét, különböző házilag készített csapdával, alkalmilag telepített aknazárral, alkalmi fegyveresekkel és egyéb más módon, ahogy csak tudták. Különösen sötétedés után nem volt ajánlott utazni, de a helyi katonai, rendőrségi illetve ENSZ erők biztosítása nélkül mindig kockázatos volt a járőrözés.

A fent említett veszélyekkel dacolva és a nagy létszámú, lemorzsolódás ellenére „hőseink” vállalták a megmérettetést. A kiválasztási procedúra során átesetek a megfelelő, fizikai, pszichikai, orvosi vizsgálatokon, valamint megkapták a kötelező felkészítő képzést és védőoltásokat. Mindezek után útnak indultak a távoli Angolába, Afrika egykor fényesen ragyogó gyöngyszemébe.

Erről a tényről nem sok magyar vonatkozású hír, cikk jelent meg az elmúlt évek során, a közvélemény zöme talán csak most olvas először arról, hogy 1994 - 1999 között szolgáltak magyar katonai és rendőri megfigyelők Angolában. A misszióban teljesen elszigetelten, hivatalos magyar külügyi kirendeltséget¹⁶⁹, érdekeltséget nélkülözve a kontingens tagjainak a több száz kilométeres távolsá-

¹⁶⁶ *Landmine Data base, Department of Humanitarian Affairs, United Nations and Hidden Killers: The Global Landmine Crisis, United States Department of State.*

¹⁶⁷ *Mines Awareness Project 1997, UNICEF ANGOLA and Advocacy Project Proposal, Angolan Campaign to Ban Landmines.*

¹⁶⁸ *União Nacional para a Independência Total de Angola - Nemzeti Egység A Teljes Felszabadításért*

¹⁶⁹ *A legközelebbi külügyi kirendeltség Dél-Afrikában volt, több ezer kilométerre Luandától.*

gokból is egymásra utalva kellett megküzdeni a napi feladatokkal, a létfenntartással. Az angolai misszió sajátos szabálya volt az, hogy egy nemzetből csak egy tartózkodhatott egy adott kihelyezési ponton, ami tovább növelte az elszigeteltség érzetét. Az ENSZ¹⁷⁰ ezzel szerette volna megelőzni az azonos nemzetek „klikkesedését”, az azonos nemzetiségűek nyelvi és kulturális elszigetelődését a kihelyezési pontokon. Talán a fent leírtakból is következett, hogy nemsokkal a kiérkezésünket követően kialakult bennünk egy olyan érzet, hogy a magyar kontingent magára hagyták, az otthoniak által talán mostohaként, egy elfelejtett misszióként kezelték. Ezt az érzetet később az is erősítette, hogy soha senki a Magyar rendőrség, a Magyar kormány képviseletében nem látogatott el hozzánk, míg a szomszédos Boszniai misszióba több látogatást is tettek a vezetőink. Az úgynevezett Medal Parade-on¹⁷¹ sem jelent meg magas beosztású rendőri vezető, vagy a kormányt képviselő nagykövet sem a térségből. Természetesen, akkor Angola a kiaknázatlan gazdasági együttműködési lehetőségek (olaj, járműipar, stb.) ellenére nem tartozott Magyarország érdekszférájába, nem úgy, mint a régiós biztonsági szempontból is fontos szomszédos balkáni térség. Hazaérkezésünket követően ezt az érzést erősítette az a tény, hogy a Belügyminisztérium részéről a misszióból hazatérő rendőrök egyike sem részesült semmilyen elismerésben, még egy vállveregetés erejéig sem. Visszatekintve, a sok év távlatából még mindig megmaradt bennem ez az érzés, az elfelejtett kontingens, az elfelejtett misszió érzése. Ugyanakkor, akik kibírták a megpróbáltatásokat, azok közül mindenki kapott valamilyen szakmai és élettapasztalati muníciót, amit a további életük során hasznosítani tudtak.

A békéig vezető út az UNAVEM missziókon keresztül dióhéjban

A portugálok valamikor Afrika gyöngyszemének nevezték gyarmatukat, Angolát. Az ország fénye azonban az évtizedes polgárháborúk során kifakult, megkopott. Angola a nagyhatalmak játékszere lett, de történetünk idejére úgy tűnik véget ért a harmincéves háború. A történet írok ugyan több egymást követő háborúról, beszélnek, ám mindig ugyanaz történt: harc folyt a nemzeti függetlenségért, az önrendelkezéshez és fejlődéshez vezető útért. Az MPLA 1961-ben kezdte meg gerilla harcát a Portugál gyarmatosítók ellen. Ezt már megelőzte az angolai politikusok számos kísérlete, hogy békés úton, a portugálok egyetértésével valósít-

¹⁷⁰ *United Nations – Egyesült Nemzetek Szervezete*

¹⁷¹ *Az ENSZ –UNAVEM - medál a béke szolgálatáért átadási ünnepe*

sák meg a függetlenséget. A függetlenségárcra Portugália szörnyű, véres háborúval felelt. Az MPLA igyekezett rávenni a nyugati államokat, hogy hassanak a NATO¹⁷² tag Portugáliára, ám hasztalanul. Ekkor az MPLA Kubához, a Szovjetunióhoz és más a keleti tömbhöz, tartozó államhoz fordult segítségért és meg is kapták azt a függetlenségárc folytatásához.

A hatvanas években az MPLA mellett két másik felszabadítási szervezet is a színre lépett, az FNLA (1962) és az UNITA (1966). Ezeknek azonban csak alárendelt szerepünk volt a Portugálok elleni felszabadító háborúban. Ellentétben a modern állam és nemzeteszmét hirdető MPLA-al az FNLA és az UNITA nem annyira politikai, mint úgynevezett népi ideológiát fogalmazott meg nem mentesen a fehérek, az európai kultúra ellen irányuló, de a különböző angolai törzsek és népek közötti ellentéteket is kihasználó rasszizmustól sem.

Amikor a Portugál gyarmati diktatúra bukása után Angola független lett, kitört a polgárháború a három szervezet között. A Dél-Afrikai hadsereg az UNITA segítségére vonult be az országba, (Dél-Afrika bekebelezi Angola déli részét, hogy az UNITA támadást indíthasson az MPLA ellen) míg az FNLA- át a gyarmati Portugál hadsereg, és zsoldosok támogatták – noha ez a két szervezet vallja a legszélsőségesebben feketének és afrikainak magát – az MPLA Kubához fordult segítségért és meg is kapta a kért segítséget csapatai formájában, az MPLA kikiáltja Angola függetlenségét. Itt kell megjegyezni, hogy később az FNLA anyagilag már nem tudta fizetni zsoldosait és így kilépett a háborúból, de mint politikai párt jelen maradt a közéletben.

A Kelet-Nyugati konfliktus (a hidegháború) megszűnésével Angolában is megmozdult az addigra álló háborúvá vált helyzet. A világpolitikát irányító nagyhatalmak két pólusa az USA és a Szovjetunió megegyezett egy békecsomagban, aminek értelmében Dél-Afrika kivonul Namíbiából és megadja a függetlenséget a volt német gyarmatnak, Namíbiának (az UNTAG misszióban ¹⁷³magyarok is vettek, 22 fő 1989.04 – 1990. 03 között), aminek ellenében a kubai csapatok (50.000 fő) visszavonulnak a cukornád szigetre. 1988. december 22. Angola és Kuba, New Yorkban aláírja azt a szerződést, amely a teljes, Angolában állomásozó kubai hadtest kivonulását biztosítja. A kubaiak 1989 januárjában kezdték meg a kivonulást. Ez azonban nem jelentette a béke eljövételét Angolában. Az UNITA visszahúzódott a 'dzsungelbe' és folytatta gerilla harcát az MPLA ellen, amit bátran tehetett az USA, és Dél-Afrika támogatása mellett. Az MPLA és az UNITA kö-

¹⁷² Észak- Atlanti Szerződés Szervezete - North Atlantic Treaty Organisation

¹⁷³ United Nations Transition Assistance Group (Az ENSZ Átmenetet Segítő Csoportja) – Namíbia és Angola 1989. április – 1990. március

zotti harc tovább folytatódott az 1989-ben kötött fegyverszüneti szerződés csak is hónapokig tartott. Feltehetőleg az addigra kialakult túl nagy szakadék választotta el a két szemben álló felet. A pártok csak az USA és a Szovjetunió nyomására ült újra tárgyalóasztalhoz és 1991. május végén írták alá a békeszerződést (Bicesse) Lisszabonban.

A békeszerződésben többek között szerepelt az országban tartózkodó kubai csapatok kivonulása, a meglévő különböző pártszínekben szolgáló hadseregek beolvasztása egy egységes nemzeti haderőbe az ENSZ ellenőrzése mellett, a központosított tervezgatórendszer felváltása a piacgazdasággal, a pártok működésének engedélyezése és szabad választások megtartása 1992-ben. A Kubai csapatok kivonulásának ellenőrzésére az ENSZ BT¹⁷⁴ 1988 decemberében hozta létre az UNAVEM-I.¹⁷⁵ misszióját. Az angolai kormány kérésére az ENSZ meghosszabbította a megfigyelők mandátumát és UNAVEM –II¹⁷⁶ néven tovább folyt a tűzszünet, a szabad választások ellenőrzése a megfigyelők által.

A választások idejére a helyzet a következő képen alakult. Az ország kétharmadát évek óta az UNITA ellenőrzi, főleg a vidéki területeket. A szervezet időlegesen sem tudta elfoglalni valamelyik tartományi fővárost, hogy ott kikiáltssa a saját 'Angolai Köztársaságát', noha ez volt az egykori stratégiájának az egyik célja. Az MPLA uralta a nagyvárosokat, de azok ostromlott erőddé váltak elvágva a hátszágtól és ezzel az élelmiszer és utánpótlás ellátástól is. Az MPLA kinyilvánította, hogy szociáldemokrata párt és megkezdte a nyitást a piacgazdaság felé. Így az UNITA-nak egyre nagyobb nehézségeket okozott elhíttetni, hogy a kommunizmus afrikai elterjedése ellen harcol.

A választások 1992 októberében megtörténtek. A kormányzópárt MPLA győzött 53,7%-al, az UMITA 34,1%-ot ért el. Az köztársaságnök választásokon Jose Eduardo dos Santos (MPLA)¹⁷⁷ 49,6% , míg Jonas Malheiro Savimbi¹⁷⁸ (UNITA) 40,1% szavazatot kapott. A választási törvény értelmében második fordulót kellett volna kiírni, de az elmaradt az újból kitörő véres polgárháború miatt. 1993.

¹⁷⁴ ENSZ Biztonsági Tanácsa

¹⁷⁵ United Nations Angola Verification Mission I (Az ENSZ Első Angolai Ellenőrzési Missziója) 1989. január – 1991. június

¹⁷⁶ United Nations Angola Verification Mission II (Az ENSZ Második Angolai Ellenőrzési Missziója)

1991. június – 1995. február

¹⁷⁷ Született: 1942 Augusztus 28, Angola akkori és jelenlegi elnöke, az MPLA elnöke,

¹⁷⁸ Él: 1934, Augusztus 3, – 2002, February 22, Az UNITA vezetője

szeptember 15. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 864. határozatában elítéli az UNITA- t, s egyben a kiújuló harcok felelőssévé teszi.

A harcok folytatásához mindkét szemben álló fél számára rendelkezésre állt elegendő anyagi forrás, ugyanis Angola gyémántban gazdag területeinek jelentős részét a lázadók felügyelete alatt volt, míg az olajban gazdag részeket a kormányerők tartották kontrol alatt. Az iparági források szerint 1993 és 1997 között a világ gyémántbányászatának 10 százaléka az UNITA ellenőrzése alatt állt. Mindenesetre a kormánynak is volt miből fedeznie a háborút: a tengeri fúrótornyok napi 750 ezer hordónyi olajával, amivel Angola - Nigéria után - a második legnagyobb termelő Afrikában, és az első tíz között van a világon is. Mindeközben az angolaiak milliói éheztek, csak az ENSZ Világélelmezési Programja¹⁷⁹ -WFP - éven-te egymillió angolait mentett meg az éhhaláltól.

1994 őszén Lusakában¹⁸⁰ kötöttek újbóli tűzszünet az MPLA és az UNITA vezetői, (amelyet Savimbi kivételével számos magas rangú felelős UNITA személyiség aláír) majd megállapodtak egy a mindkét politikai szervezet és az ENSZ által előterjesztett béke program , a Lusaka Egyezmény¹⁸¹ megvalósításában. Az ENSZ 1995 februárjában hozza létre az UNAVEM-III-at¹⁸², a Lusakában kinyilvánított béketerv betartására, ellenőrzésére és megfigyelésére. A misszió átalakul egy megfigyelői misszióvá, mely a politikai, rendészeti, emberjogi, humanitárius és társadalmi információs programokra fog összpontosítani a nemzeti megbékélési folyamat támogatása mellett.

1995 augusztusában Savimbi kategorikusan elutasította a luandai kormány azon javaslatát, hogy Savimbi kapja meg az elnök-helyettesi posztot. Elmondható, hogy az 1995-1996-os időszakban a Lusaka Protocol aláírása egy új fejezetet nyitott az Angolai békefolyamatban. Dacára a rengeteg pozitív fejleménynek a békefolyamat végrehajtása a tervezett határidőktől elmaradva menetelt, valamint az UNITA és a kormány erők között a bizalom hiánya veszélyeztette a tartós béke megteremtését. A szemben álló felek (kormány és UNITA) közötti igen intenzív és több szintű dialógusnak köszönhetően létrejött az egységes Angolai Nemzeti Hadsereg (FAA)¹⁸³ és az Angolai Nemzeti Rendőrség (ANP)¹⁸⁴, valamint az egykori UNITA vezetők 1997 áprilisára a luandai kormány politikusaival létre-

¹⁷⁹ *World Food Program (WFP)*

¹⁸⁰ *Zambia fővárosa*

¹⁸¹ *Lusaka Protocol*

¹⁸² *ENSZ Angolai Ellenőrző Missziója III. (1995. február 8.)*

¹⁸³ *National Angolan Army*

¹⁸⁴ *Angolan National Police*

hozzák a Nemzeti Megbékélés és Egység Kormányát (GURN)¹⁸⁵, ami először úgy tűnik, hogy hatékonyan kezd működni.

Ebben az időben (1996. november - 1997. május) tört ki az első Kongói Háború, Zaire-ban és félté volt, hogy a harcok áttérjednek Angolára is (Kabinda tartomány és Észak - Angola), ugyanakkor hírek érkeztek arról is, hogy Angolai csapatok is részt vesznek a harcokban.

A biztonsági helyzet rosszabbodott az ország számos területén 1997-re. UNITA fegyveres csapatok támadtak meg falvakat, helyi közigazgatási hatóságokat, ENSZ és más nemzetközi szervezet alkalmazottait. A banditizmus, a taposó aknáknak újbóli telepítése, és a katonai csapatmozgások ismételen emelkedni kezdett az országban. A támadások eredményeképpen sokan életüket veszítették, sokaknak megsemmisült tulajdonuk és ezreknek kellett elmenekülniük. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa megszavazza 1997. október 30-án az UNITA elleni szankciókat, de az UNITA ennek ellenére sem hajlandó feloszlani egységeit, hanem a háború folytatása mellett dönt. Az UNAVEM III missziót időközben felváltja a MONUA misszió¹⁸⁶.

Az ENSZ MONUA missziót azzal a fő céllal hozták létre, hogy támogassa az Angolai békefolyamatot, a nemzeti megbékélést, valamint elősegítse a bizalom építését a szemben álló felek között, segítse a hosszú távú stabilitás környezetének a kialakítását és az ország demokratikus fejlődését, rehabilitációját. 1998.-ban a béketeremtési folyamat egyik kritikus időpontjában misszióvezető váltást kell végrehajtani, mert az addig kiváló diplomáciai érzékkel tárgyáló Blondin Beye tragikus repülőgép-balesetben¹⁸⁷ életét veszti.

1998-ra nyilvánvalóvá vált, hogy az UNITA jelentős katonai készségekkel rendelkezik, a korábban jelentettekénél. Számtalan alkalommal az UNITA megmaradt csapatait azonosították be a falvak, városok, valamint útonállások, banditizmus elkövetése során. Jelentések érkeztek („válogatott”) kivégzésekről és emberrablásokról azzal a céllal, hogy megfélemlítsék a helyi lakosságot, és ne működjenek együtt az újonnan létrejött közigazgatási hatóságokkal. A harcok ellenére az an-

¹⁸⁵ *Government of Unity and National Reconciliation (GURN)*

¹⁸⁶ *United Nation Observer Mission to Angola - 1997. június 30.-án jön létre a BT. 1118 (1997) számú határozatával*

¹⁸⁷ *1998. június 26-án Alioune Blondin Beye és öt másik ENSZ alkalmazott és két pilóta veszítette életét egy tragikus repülőgép szerencsétlenségben, amikor az Angolai békefolyamat érdekében utaztak a régióban.*

golai kormány ellene van, hogy az ENSZ angolai megfigyelő misszióját (MONUA) fenntartsák, ezért az 1999 februárjában végleg befejezi működését.

Az ország egyes területein a harcok tovább folytatódnak az UNITA ellen. Időközben az UNITA anyagi forrásai meggyengültek a különböző embargóknak és szankcióknak köszönhetően és a világ közvéleménye is egyre negatívabban értékelte az UNITA tevékenységét. 2002. február 22-én Jonas Savimbi a kormányerőkkel folytatott harcban életét vesztette. Halálával felcsillant a remény a majd 30 éve tartó polgárháború befejezésére, miután az UNITA igazi vezető nélkül feladta a harcokat. Angola az angolai emberek életében egy békésebb és boldogabb világ reményének esélye köszöntött be.